

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 6 fl. $\frac{1}{2}$, an
3 fl. $\frac{1}{2}$, an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frs., $\frac{1}{2}$,
an 9 frs., $\frac{1}{2}$, an
4 frs. 50 cm.

Fôca apare în fiecare
Sâmbătă.

Unirea

Fôce bisericescă-politică.

Insertiuni

Un sir garmond:
odată 7 cr., a doua oră
6 cr., a treia oră 5 cr.,
și de fiecare publica-
țiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fôca
să se adreseze la «Red-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»

in
Blaș.

Anul VI.

Blaș 12 Decembre 1896.

Numărul 50.

Roma locuta.

După cum cetim în „Pesti Hirlap“, Sfinția Sa Pontificele Roman a îndreptat o brevă cătră toți episcopii catolici de ritul grecesc din Ungaria, prin care opresce strîns folosirea limbii magiare ca limbă liturgică.

Nu scim, dacă scirea e autentică ori nu. Noi nu avem nici o scire directă până în momentul de față. Dar noi avem tîta încrederea, că scirea se va confirma spre cea mai viuă bucurie a tuturor fiilor credincioși ai bisericii noastre sfinte.

Cetitorii nostri sciū, că în primăvara anului acestuia o deputație numărînd a colindat în capitala țerii pe la ministri și pe la primare, cerînd în numele greco-catolicilor de limbă magiară introducerea limbii magiare ca limbă liturgică și înființarea unei episcopii greco-catolice de limbă magiară cu reședința în Hajdu-Dorogh.

Își vor fi aducînd a minte cetitorii nostri și de primirea, ce li-s'a făcut suplicanților la ministri și chiar și la primare. Wlassics le-a promis cea mai viuă interesare, Bánffy asemenea le-a promis tot concursul guvernului, președintele dietei Szilágyi a declarat cauza de o cauză a națiunii întregi, ér primarele Vaszary a enunțat, că petiția din punct de vedere bisericesc e îndreptățită și admisibilă.

De atunci pertractările cu Roma aū tot curs. După cum răsuffa din ziare

din când în când, guvernanții nostri s'aū folosit de tôte mijlocele pentru a seduce Sfințul Scaun Apostolic. Mai în lunile din vară o fôce semioficioasă îi îmbuna pe suplicanți, să fie pe pace și de o cam dată să se mulțămescă și numai singur cu introducerea limbii magiare ca limbă liturgică, ér afacerea episcopiei să o lase în bună pace, de ôre ce Hajdu-Dorogh nici nu e centrul firesc al Magiarilor greco-catolici, și de binefacerile reformei ar dori, să participe și greco-catolicii magiari împrăștiati prin diecesele greco-catolice de Alba-Iulia, Oradea Mare, Gherla și Lugos.

Planul era deci ținut cu cea mai mare istețime. Le trebuia de o cam dată limba magiară ridicată la altariu. Dacă era conșes atîta, restul ar fi urmat de la sine.

Cu aparatul puterii de stat nu ar fi fost greū a afla aprôpe în fiesce care comună bisericescă greco-catolică română câteva familii pierdute, cari ar fi declarat, că doresc limba liturgică magiară. Și în chipul acesta ar fi fost deschisă ministrului de culte ușa pentru a pretinde de la auctoritățile noastre bisericesci, ca să dispună celebrarea sfintei liturgii și a celor alalte funcțiuni în parochiile respective de o cam dată și în limba magiară, ér mai târziu numai în limba magiară.

Êtă adevăratul scop, ce-l urmăriaū inscenatorii deputațiunii greco-catolice magiare.

Scopul adevărat al lor era, să se

virăscă în sinul bisericii noastre greco-catolice române, ca să o surpe și să o dărîme. Scopul lor era, ca și biserica să o facă instrument de magiarizare.

Dar așa se vede, că și la Roma se gândesc bine ômenii, mai înainte de ce ar hotărî într'un chip ori altul. Ori cât de evlavioși și dornici de sfințenie s'aū arătat inscenatorii mișcării acesteia, și ori cât s'ar fi silit a arăta lipsa enormă spirituală, ce o duc ei din cauza, că trebuie să asculte liturgia în limbă străină, se vede, că Roma a vîdut mâța din sac și a cunoscut, că are de-a face nu cu o mișcare religioasă, ci cu o meschină apucătură politică, cu o tendență abil ascunsă de-a face biserica instrument al șovinismului național magiar.

Sintem preste măsură de obligați Sfințului Scaun pentru înțelepciunea Sa, dovedită așa de eclatant și în cazul de față.

Întru adevăr, dacă se concedea introducerea limbii magiare ca limbă liturgică, abia se pot socoti primejdiile, ce ar fi urmat pentru sfinta noastră biserică.

Credincioșii nostri s'ar fi vîdut dați pradă contrariilor tocmai de cătră acea mamă, de la care dedați aū fost și drept aū a aștepta și a pretinde scut și spriginelă.

Biserica Romei, cosmopolită din firea ei, de ôre ce pentru toți ômenii a murit Christos, a apêrat și respectat: tot de una naționalitatea, limba și da-

Feuilleton.

Procesul Episcopului I. I. Clain.

Studiū de George Bogdan-Dulea.

(Continuare.)

2

1743. Novembrie 25.

Estrasul lui L. Rosenfeld despre plîngerile lui Clain¹⁾, după 9 Septembrie 1743.

„Postquam praeinsertum b. Rescriptum dno 9-a Sept. 1743, in Cancellaria Aulica Trannica expeditum fuisset, sub sigillo quidem clause, Eppo Klein, tunc Viennae adhuc post quinque anni quadrantes praesenti, ut illud Gubernio perferret, in manus resignandum erat. Confirmationales vero super privilegia unitorum de 1699, editae, eidem ulteriorem ad usum, transponebantur. At ille, non modo expeditionem Confirmationalem, variis punctis

minus correctam esse adstruit, dum e. gr. populo valachico nomen „nationis“, contra sensum App. Const. p. 1, tit. 8, ipsi Eppo titulus consilarii Regii detractum fuisse conquestus est, verum, captis sine dubio, sub manu circa iterati b. Rescripti R. contenta informationibus, directe apud Augustam institit de edendo ad Cancellariam Aulicam mandato, ut nisi copia extradari velit, illud Rescriptum, in originali, praesente etiam Cancellaria, Eppo saltem ad legendum daretur. Conquererebatur autem hac etiam occasione directe contra Catholicos tam in Cancellaria Aulica, quam in Provincia constitutos, in Confirmationibus praemissis ideo ipsius Exponentis Eppi nomen unice appositum fuisse, mentionem autem successorum ejus omisam, ut, contra resolutionem aliquam Sacrae Sedis Apostolicae, jurisdictioni Latini Ritus subijciantur, ne imposterum aliquis auderet, partes Cleri et Nationis valachicae unitae defendere, sique omnes obventiones Decimarum et Quartarum parochialium a Valachis provenientes, Latino Eppo subijcerentur, per consequens, capram et caules in salvo haberent. Oh sancta intentio Transilvaniensis Catholicorum! haec-ne est invitatio ad S. Unionem, et eius defensio ac vera promotio? unde apparet quis Episcoporum

quaerat lucrum temporale! Dum adversarii Catholici ex odio Nationis malint, ut Decimae. A Catholicis pastoribus a Valachis parochianis praestentur, quam ut Unitis parochis, qui parati essent. exinde quotannis quintam partem pro Seminario Claudiopoli erigendo, et Valachorum filiis Unitis, quot quot abinde alimentari possent, intertenendis ad perpetuum dare, et insuper Theologo, Eppo adjuncto annuam 500 fl. solutionem excindere impertirentur,

Incusabat Cancellariam Aulicam in pertractandis Valachorum negotiis, praeteritionis et ommissionis allegatorum suorum, ac contradictionum, et quod tandem, dum suis nationalistis partim Catholicis, partim acatholicis unice subtilissime faveret, Valachis exitialem studuerit evincere sententiam, sibi nunc gratuletur, quod hac impetrata finali resolutioni, sese, Eppum nempe Klein coram toto Principatu, in terrorem Cleri et Nationis valachicae gr. R. Unitae hucusque misere oppressae, risui et contemptui exponere possit; intendere Cancellariam, sese Eppum, cum clauso aliquo Rescripto, resolutiones praetensive in se continente, adinstar s. v. „April-Narr“ domum remittere. Unde a Principe male informato ad melius informandum appellando,

¹⁾ Rosenfeld cităză »Hof-Kanzlei-Zahl 246: 740, richtiger 743«; data 25 Noem. 1743 o dă Hormuzachi in Frag, II, p. 114, în notă. Estrasul lui Rosenfeld este mai complet de cât al lui Hormuzachi, de aceea merită a fi tipărit.

tinile deosebitelor poporé, și nu a permis nici când, ca un popor să despóie pe altul de aceste comori ale lui, și nu mai virtos sub egida bisericii.

De aceea scirea din „Pesti Hirlap“, de și confirmarea ei încă nu o avem, o ținem de sigură. Roma nu póte lucra alt fel.

De aceea cu mângăiere adevărată și cu fișcă reverință constatăm, că:
Roma locuta, — causa finita!

Organizarea școlii repetiționale de economie. Ministrul de culte și instrucțiunea publică în conțelegere cu cel de agricultură prin ordinațiunea Nr. 60.764 dispune, că acele comune, în cari majoritatea populațiunii se ocupă cu economia (agricultura, vierit, grădinărit, pomărit etc.), și cari au mai mulți învățători la școla elementară, în sensul §-lui 50 art. de lege XXXVIII din 1868 sînt obligate a înființa școlii repetiționale de economie. Comunele apropiate cu încuviințarea comitetului administrativ al comitatului se pot asocia spre a susține o școlă comună.

Comuna, amăsurat §-lui 4 art. de lege XII din 1894 despre economia de câmp, e datore a se îngriji de gradină și de aparatele pentru praca economică.

Cursul repetițional de economie sînt datorți să-l cerceteze toți pruncii de la 12—15 ani în câte 8 luni în an. Érna se țin câte 5, érá vara câte 2 óre pe săptămână. La instrucțiunea practică fetițelor să li-se propună deosebit de baeti, și întru cât e cu putință, tot asemenea să se facă și la cea teoretică.

Limba de propunere de comun e cea magiară; ministrul înse, dacă cer susținătorii școlii, póte permite, să se propună și în altă limbă. În cazul acesta vorbirea și scrierea în limba magiară trebuie să se propună deosebit în 2 óre pe săptămână.

Pentru instruirea teoretică prescrișă în școla economică se pot folosi salele de propunere ale școlii elementare. Cărți se pot folosi numai cele aprobate de ministru.

Învățători pot fi la școlile amintite numai acei pedagogi calificați, cari au terminat

cursul de agricultură ori vierit ori așcultat cu succes cursul estraordinar, ce se deschide în fie care an spre acest scop.

Învățătorii îi alege senatul scolastic comunal pe timp de câte trei ani, după cari îi póte și realege. Inspețiunea pe lângă senatul scolastic comunal o au și vizitatorii de școlt, pe cari îi numesce ministrul.

Considerând, că țara noastră este o țară agricolă, dispusețiunea ministrului Wlassics numai salutară s'ar poté numi. Poporul agricol are lipsă de instrucție spre a purta economia în un chip mai practic și mai rațional. Se pare înse, că aici un motiv principal, care l-a îndemnat pe ministrul, să substituie școlile repetiționale îndatinat cu cele economice, este sporirea magiarisării. Numai așa ne putem esplica, pentru ce se pretinde, ca propunerea să fie în limba magiară; căci dóră nici ministrul nu vor crede, că aceia, cari învață în altă limbă, nu vor sci economia, ca și cei ce învață unguresce.

Dacă ministrul crede, că va ajunge un scop indoit prin esecutarea ordinațiunii, adevă și progresul economic și magiarisarea, se înșală. Cei ce nu sci unguresce, neînțelegînd pe învățătorii se vor disgusta și nu vor învața nimica.

O voce catolică (?) despre congruă.

— Dr Hortoványi József, redactorul en chef al lui „Magyar Állam“, publică în fôea sa o serie de articoli sub inscripția „A kongrua és kath. autonomia“ (Congrua și autonomia catolică). Nu ne împórtă părerile lui, cari se silesce a le propaga printre cetitorii lui „M. Á.“. Spună-și-le, fără numai îl rugăm, să ne mai slăbescă cu dragostea.

După ce a spus adevă în articolul al doilea publicat în „M. Á.“ din 6 a c., cât de mare (cam 1,200.000 fl.) ar trebui să fie suma anuală, care să acopere dotarea congruă a clerului catolic de ambele rituri din Ungaria, continuă ast fel:

„Dar asta e o sarcină așa de grea, cât putem spune deja înainte, că dacă ea se va încărcă întregă pe corul episcopesc și

pe clerul superior beneficiat, acestea nu o vor poté purta.

„Și aci se mai ivesce încă o cestiune de resoltit din puncte politice de vedere, carea ne-o impune starea particulară a greco-catolicilor, și carea nu este ertat a o nebăga în samă, și asta e partea politică a cestiunii.

„Aci ar fi, să se scărescă numărul plebaniilor, căci e faptă, că pe când la noi câte un pleban se îngrijesce de afacerile sufletesci a trei-patru mii de credincioși, pe atuncia la greco-catolici pe câte o plebanie cad abia o sută de suflete.

„Nu e deci just, ca să se susțină disproporțiunea acésta.

„Asta stă din punctul de vedere al dotațiunii, dară alta e cestiunea acésta din punct de vedere politic; corect e óre a scări numărul acestor plebani?

„La întrebarea acésta mulți dau răspuns negativ, de óre ce mai ales greco-catolici (Ruși) colo la graniță implinesc și o misiune patriotică importantă, când pe lângă alipirea la biserică apărînd pe credincioșii sînt în contra schismei își apără și patria.

„Încă și mai particulare sînt raporturile la Românii din Ardeal, unde aprópe pe jumătate sînt așa numiți „moralisti“, cari se aplică fără de nici o instruire superióră.

„Aceștia astăzi abia au un venit de 150 fl. Cu respect la aceștia au neapărat să se statoréscă dóné clase de congruă, așa ca pe când cei din clasa I. să capete 800 fl. anuali, pe atuncia congrua clasei a II-a s'ar poté statori fôrte bine în 500 fl. anuali.

„Raporturi încă și mai particulare sînt la Românii greco-catolici din Ardeal și în parte și din părțile Lugoșene, cari întru atâta sînt mai réu situați de cât Rutenii, întru cât pe când minimul congruiei la aceștia acum e statorit în 315 fl., pe atunci la aceia congrua e statorită în 210 fl. Și pe când, Rutenii nu o dată au dat dovadă despre sentimentul lor patriotic, pe atuncia la aceia esperiám triste simptome de ale acelor aspirații naționale, cari adevărat, că nu le justifică, dar le face inteligibile starea materială miseră, în care se chinuesc.

petita sua, per impartialem comissionem, aut saltem per aliquem e Conferentiae ministris reassumi, oriturasque nefors difficultates sibi communicari demandari petiit, ut sic tandem Clerus et Natio Valachica Unita ab hoc jugo despotico Hungarorum, Sicularum et Saxonum eximatur et consoletur; quia si iterum ad Status et OO, id est ad adversarios Valachorum, re infecta remittetur, nihil aliud pro consolatione permaneret, quam ut hanc per adversarios, nescit quibus excogitatis, confucatis informationibus summe oppressam causam ad Deum vivum cum omnibus appellet.“

Notă. Din documentul citat al lui I. I. Clain reese o mare témă de tendințele episcopatului catolic și ale catolicilor în genere. Esplicabilă témă. Catholicismul era chiar în epoca sa fôrte agresiv. La 1730—1731 catolicii se avîntaseră până la cererea, ca articolul aprobat despre religiunile recepte să se casseze, și libertatea religiunilor acatolice să rămăna la bunul plac al principelui, dar fără succes. Iesuiții rémaseră păcăliți de astă dată (Hermann, I, 150 sqq.; Höchstmann, în Archiv d. V. f. S. L.-K. XVI, 35—56). În 1744 reusesce numirea unui comes săsesc-catolic; catolisarea era luată în vedere; idea acésta neliniști pe Sași în anii 1752—1764 (v. W. Schmidt, Zur Geschichte der Jesuiten în Archiv d. V. f. S. L.-K. VI, 253). Era o îmbrățișare universală, de care mai mult de cât Sașii se puteau teme greco-catolici, și se și temeau.

Clain simți și personal tăișul acestor tendente. În vreme ce la 1735 staturile, cu catolici cu tot, remonstrău la Curte, ca I. I. Clain să nu cum va să fie numit consilier, — ce incomod consilier ar fi fost el! — pe atunci el de sigur vedea, ce ne împărtășesce Heydendorf în biografia sa (Archiv d. V. f. S. L.-K. XIII, p. 341), că sfetnicul intim al gubernatorului Haller și secretar al lui, care „mai tóte le putea face în țară“, era — Getzó de Somlyó *actuarul consistoriului catolic*. Este deci exclusă ori ce greșală, când afirmăm, că ce făcea Haller, avea și aprobarea acestui spirit rector al lui, ér ce lucra Haller, am vedut mai sus în mai multe locuri.

3.

1744 Ianuarie—Iunie.

*Estrasul lui L. Rosenfeld relativ la procedura lui Clain de la venirea din Viena până la conchemurea sinodului.*¹⁾

„Ast aliter ille. Conservavit nempe apud se, b. istud Rescriptum, longissimo tempore; nec nisi tarde, hoc est 21-ma Mensis Februarii 1744, Gubernio exhibuit. Observatum est hac ipsa die provocatum ad punctum illius b. Rescripti 6-tum, exemplar copiale praetensi diplomatis Unitorum de A-o 1701

¹⁾ După actele Hof-Kanzlei-Zahl 320: 1745, e relatione Gubernatoris 10/4 1745; Hof-Kanzlei-Zahl 30: 1744 și 244: 1744.

aclusum non fuisse; unde dum illius remissionem a Cancellaria Aulica, Gubernium postularet, aliam copiam ab ipso Eppo expectando, quoad reliqua praefati Rescripti puncta, congrua, interea etiam dispositurum esse, asseveravit. At Eppus et adjunctus eidem Theologus, illud Rescriptum non statim publicandum a Gubernio expetierunt, quum motum aliquem et tumultum in plebe oriturum, si tum publicaretur, censebant. Quandoquidem hoc plane tempore, Comitibus, ad diem 23 Ian. 1744 convocata, de abrogandis legibus, in Codicibus patriis religioni catholicae praepjudicantibus tractarent, ac legalem etiam, quod Unitos Valachos, quo sensu pro receptis habendos, interpretationem meditarentur, Episcopus, ejusque fautores id probabilius primum experiri volebant. An non, praeter tenorem illius Rescripti, maiores, ab ipsis Statibus et OO., favores expugnare valerent. Hoc itaque pacto factum est, ut puncta illius Rescripti, citra culpam Statum in his adhuc Comitibus, licet quaestiones Valachorum ex professo in ibi pertractarentur, assumi in deliberationem nequiverint; in futuri tantum Anni 1746 diaetae dicti Rescripti communicatione subsequuta. Tenor tandem illius Rescripti per Gubernium medio Decreti sub 11-a Iunii 1744 exarati, Eppo Kleinio formaliter transcriptum est.“

(Va urma.)

„E deci de prisos, să dovedesc, că aci regularea congruei nu e numai o afacere catolică, ci e și din punct de vedere politic un interes național important și o chestie, care urgitează rezolvarea.

„A remunera punctele acestea politice de vedere în rîndul cel dintâiu nu e chemat corul episcopesc, ci statul, și fiind că acoperirea sumei celei uriașe, ce se recere, și altminteria corul episcopesc și capitulele nu o pot presta: compenșarea acestor puncte politice de vedere arată limpede, că regularea congruei preoților. gr. cat. din Ardeal e și un interes național foarte important, și acesta motivează foarte tare aceea, ca statul să vină întru ajutoriul la purtarea acestei sarcini și la crearea fondului de congruă să concurgă cu un ajutoriul anual, care să corăspundă acestor puncte politice de vedere.“

Așa dl Hortoványi.

Îi declarăm, că nouă nu ne trece prin minte, ca vederile acelea, cari le espune dlui aci, de și dlui le espune în „M. A.“, să le atribuim adevăraților catolici din Ungaria, adecă acelor catolici, cari luptându-se pentru apărarea intereselor bisericii catolice nu se lasă a fi răpiți de șovinismul păgănesc al intoleranței naționale.

Nu vom mai de parte, să asemănăm patriotismul clerului nostru cu cel al dlor de la „M. A.“. Clerul nostru și dimpreună cu el și poporul nostru, har Domnului, încă nici o dată nu a notat în ape politice de o valoare patriotică așa de problematică, pe cum sînt apele kossuthiste, în cari notă „M. A.“.

Nu vom mai de parte, să asemănăm meritul clerului nostru cu al altui cler din patrie, bună oră cu al clerului rutean. Clerul nostru, har Domnului, încă nu a ajuns, să nu se pótă înțelege cu credincioșii săi neșeiind limba acestora, încă nu a ajuns, să fie străin de poporul său. În privința acesta nici chiar „moralistii“ noștri nu admit asemănare cu vre un alt cler „patriotic“ din Ungaria: ei sînt cu trup cu suflet ai poporului, și asta în împlinirea misiunii preoțesci cumpănesc neasemnat mai mult de cât cartea cea multă, dar aplicată în serviul orî cărei alte cause, numai în cea a credincioșilor nu. Și susținînd acestea am făcut abstracție de la aceea, că „moralistii“ noștri primesc instrucție teologică sistematică și neasemnat mai bună de cât călugării dlui Hortoványi, dintre cari se recrutează ceta preoților catolici apostafi din Ungaria.

Nu vom în sfârșit, să insistăm asupra conceptului, ce-l are dl Hortoványi despre patriotism. Dlui l-a învățat nu din catechismul bisericii catolice, ci din cel al jidano-liberalilor, cari de un timp încóce fericesc patria noastră.

Singurul lucru, care vom să i-l împărțăm, e acela, că clerul nostru, pe cum îl cunoșcem noi, — și noi fără îndoelă îl cunoșcem mai bine de cât dl Hortoványi, — e încă foarte de parte de ticăloșia aceea morală, cât să fie patriotic pentru banî. Clerul nostru își iubesc patria sa neșteptând pentru iubirea acesta vre o răsplată, și și-o iubesc mai mult de cum pe semne și-o ar îubi dl Hortoványi orî alți semenî de ai lui pentru răsplată. Căci scris este, „că din prisosința inimii grăescse gura“, și așa dar dacă se găscse ore unde „simptome triste“, ele nu se găscse în clerul nostru, ci în capul și inima dlui Hortoványi.

Ce vederi avem noi și clerul nostru despre congruă, am spus-o deja. Sîntem deplin încredințați, că clerul nostru, orî cât de amărită l-ar fi starea materială, nici când nu se va puté hotărî, să primescă o dotare congruă, care i-se îmbie pe lângă condițiunile umiltore pentru sfînta biserică și pentru el.

Lupta de desperare a Fanarului. — O afacere bisericească a pricinuit căderea ministeriului român Sturdza, asta acum nu mai suferă îndoelă. Primatele bisericii neunite din România și mitropolitul de Bucuresci Ghenadie ajunsese în conflict înfocat cu sinodul bisericii acesteia. În sinod se ridică împotriva primatului un șir de acuse, el fără de interrogatori și fără de apărare din parte-și fu depus, degradat la simplu călugăr și osîndit la internare într'o mănăstire din apropierea Bucurescilor. Pentru cel ce privește lucrul din depărtare, abia e cu putință, ca el să-și formeze judecată despre vinovăția orî nevinovăția prelatului tractat în acest chip; dar aceea, că purcederea îndreptată împotriva lui a fost foarte defectuoasă, aceea trebuie să o concedă orî care om nepreocupat, și lumea severitatea sinodului față cu capul lui o pricepe cu atât mai puțin, cu cât unele din delictete, cari i-s'au aruncat în față, privesc lucruri, cari în biserica greco-neunită se țin de lucruri de tóte zilele și se comit fără scrupul pretutindenea în biserica aceea.

Dar purcederea sinodului împotriva primatului a mai dobîndit un relief special prin cooperarea, în care l-a împărțășit guvernul prin aceea, că a executat asupra primatului Ghenadie în chipul cel mai brutal sentența, pe când el ar fi putut să prilejescă în contra lui o purcedere regulată cu atât mai virtos, cu cât unele din acuse priviau lucruri, cari au să se judece de judecătoria seculară. Contrarii ministeriului Sturdza, cari se recrutează mai ales din tabăra conservativă, mișcară acum tótă pétra, ca să dispună spiritele în favorul lui Ghenadie și să aducă afacerea lui din nou la ordinea zilei, și după deschiderea sesiunii de față a camerei inscenară turburări de stradă foarte seriose. E lucru vedit, că Sturdza nu s'a simțit destul de tare, pentru ca să pótă ținé pept pe mai multă vreme cu năvala acesta, și de aceea — s'a dus.

Că afacerea primatului depus e singura cauză a dimisiei, se vede de acolo, că acum se declară pe față ca una dintre problemele noului cabinet Aurelian, că să afle o atare rezolvire a acestei chestiuni, carea să liniștescă spiritele, și carea ar consta în aceea, că Ghenadie să se rehabiliteze și apoi să-și dea de bună voe dimisia. Dar demersul întreg al acestei afaceri e o nouă dovadă despre starea nevrednică, în care se află biserica orientale particulare desbinate de Roma.

Aceea-și impresie o dobîndescse omul, dacă privește la evenimentele cele mai de pe urmă, cari s'au petrecut în sinul patriarhatului grecesc de Constantinopol. Acest patriarhat, care se numescse pe sine icumenic, se luptă așa zicînd lupta de desperare împotriva descompunerii sale. În rîndul cel dintâiu și aci e o afacere românească aceea, care trage asupra sa băgarea de samă. Românii cel ce trăesc în Turcia, — ei sînt mai ales Macedo-Românii, numiți așa după locașul lor, — până acum au dat puține semne de tendențe naționale; ba e faptă, că mulți din

ei sînt grecisați în privința limbii și a sentimentului. Aceia, cari mai țin la naționalitatea lor, au dovedit-o acesta mai ales prin întemeierea de școli românești, dar s'au păzit, ca să nu provóce suspițiuni cu privire la loialitatea lor față cu sultanul orî să ridice pretensiuni politice; nici chiar de postulate bisericesci de ale lor nu aușia lumea nimica. Drept răsplată pentru această „purtare credincioasă și loială“ sultanul, pe cum vestescse „Agence Roumaine“, a recunoscut pe Românii Macedoniei de naționalitate proprie și a dispus, să se primescă șese tineri români în școlile împărătesci spre a fi pregătiți pentru serviul de stat. Dar de o dată mai aduce „Agence Roumaine“ și o altă veste, care, fiind că nu era pregătită prin nici o scire de mai înainte, trebuie să se declare de surprindtore, de și ea după recunoscerea naționalității române în Turcia dă de scire numai un corolar al acestui act. Se vestescse a nume, că în 6 Novembre notabil români au ales pe cel dintâiu mitropolit al Românilor din imperiul otoman, și că în 3 a c. s'a sevârșit în Constantinopol sfîntirea capelei române și s'a oficiat un Te Deum pentru sultanul. Pe lângă acestea nu se înțelege chiar bine scirea mai târzie, că pe Etineu, fostul administrator al mitropoliei de Mesambria (Tracia), Românii l-au recunoscut de exarch, și că el în 6 a c. va sfînti în Pera o casă, ce s'a adaptat de biserică românească. E ore acest Etineu mitropolitul cel ales de notabilii români în 6 Novembre? Acesta e cu putință; în cazul acesta ar trebui să presupunem, că Etineu după nascere e Macedo-Român, care numai a părăsit subordinația față cu patriarhatul grecesc și s'a lăsat a se alege de cap bisericesc al Românilor din imperiul otoman. Noi nu vom să dăm mare importanță la aceea, că el acum din mitropolit a avansat de exarch, de și exarchia e o dignitate mai înaltă de cât mitropolia și presupune episcopi sufragani. Dar cam suspect sună aceea, că în 3. s'a sfîntit în Constantinopol o capelă românească, ér în 6. o biserică românească.

Înse importanță mai mare de cât amănuntele acestea are ținuta, ce o observă patriarhatul grecesc față cu chestiunea acestă bisericească românească. El s'a declarat în contra la aceea, ca în Constantinopol să se înființeze o mitropolie orî exarchie pe sama Românilor, a protestat în contra sfîntirii bisericii românești de acolo și a invocat spriginul Porții. De acesta cu greu va ave parte, dacă sultanul întru adevăr e așa de binevoitoriul supușilor săi români și va să facă pe voe guvernului român, care s'a întrepus în favorul acestora. Dacă patriarhatul stărue pe lângă punctul său de vedere, el riscă deslipirea totală a Românilor otomani de la Fanar, pe când prin condescendență ar puté dobîndi cel puțin subordinația mitropolitului românesc sub patriarhat.

Mai vechiul e datul chestiei bisericesci a Sêrbilor otomani. Aceștia, spriginii în chip energetic prin guvernul regatului Sêrbiei, nu au pretins mai puțin de cât episcopi sêrbesci pe sama exarchiilor locuite de o majoritate sêrbescă, respective celebrarea liturgiei în limba liturgică slavă în comunele bisericesci compuse din Sêrbi. Numirea archimandritului Dionisiu de mitropolit de Prizrend a fost în sfârșit o concesie faptică în direcția acesta. O asemenea încredințare cu privire la umplerea scaunului mitropolitan de Scopia (Ûs-

küb) nu s'a împlinit acum cu prilejul sedisvacanței.

Descrierea evenimentelor, pe cum o face „Pol. Corr.„ pare a corăspunde adevărului; mai puțin corăspundătoare sînt înse următoarele observări, cari le adaugă „Pol. Corr.„: „Ținuta acăsta a Fanarului are să se reducă fără îndoelă la aceea, că majoritatea sinodului (patriarhal) nu pricepe adevărată situație a patriarhatului și-și închide ochii în fața viitorului. Numai la puțin membri de al sinodului, cari vîd mai de parte, a învins convicția, că patriarhatul în fața schimbărilor politice, cari deja s'au întimplat și cari se așteptă să se mai întimplă pe peninsula balcanică, are să se facă patriarhat icumenic în înțelesul adevărat al cuvîntului, de cum va nu vre, ca el mai târziu, când toate statele balcanice mică se vor emancipa de sub patriarhat priu înființarea de biserici naționale, însu-și încă să decadă la dignitatea unei simple mitropolii naționale a Greciei. Înse majoritatea sinodului rămâne cu cerbie pe lângă punctul de vedere, că patriarhatului are să i-se păstreze caracterul original curat grecesc, până când va fi acăsta cu putință.“

Dor cele ce aci se privesc de lucruri viitoare, acelea s'au realizat deja de mult: statele balcanice s'au deslipit de patriarhat; așa România, așa Sărbia, așa Muntenegru, așa Bulgaria. Nică chiar Grecia cea conațională patriarhatului nu a voit, să-i rămână supusă, ci în dată după înființarea regatului și-a creat sinodul său propriu. Bosnia-Ertegovina numai după nume mai e supusă patriarhatului. Între marginile Turciei s'au desbinat de cătră el Bulgarii. I-au rămas numai Grecii din Turcia și Românii și Sărbii, cei ce până acum se puneau într'o grămadă cu Grecii; acum s'a ivit pericolul, ca patriarhatul să pîrdă și pe Românii și Sărbii acăstia. Icumenicitatea s'a sfîns decă deja de mult, și schimbări politice ulterioare, cari se vor întimpla pe peninsula balcanică, chiar de loc nu vor readuce icumenicitatea aceea. Patriarhatul se desbinase odinioară de cătră Roma mai ales din motive politice-naționale; el acum pere de acela-și „filetism“, — identificarea bisericii și a naționalității, — fiind că îl osîndesce așa de mult la porărele neelne. „Das Vaterland.“

Revistă bisericăscă.

Din provința mitropolitană.

Noul episcop de Lugosă Ilustritatea Sa Dr Demetriu Radu în 7 a c. a depus în Viena jurămintul de fidelitate monarhului, era după aceea a fost primit de cătră Maiestatea Sa în audiență privată.

Duminecă înainte de începerea sfintei Liturgii Escelența S. I. S. Domn Mitropolit a instalat în biserica catedrală din Blaș pe Reverenssimii domni canonici promovați. Pe Rsmul Iosif Hossu din canonic prebendat l-a înaintat canonic referendar. Escelența Sa prin o frumôsă cuvîntare a relevat chemarea și virtuțile canonicilor promovați recercându-l a lucra cu zel neobosit și pe viitor în interesul bisericii. La cuvîntarea Escelenței Sale a răspuns P. O. D. preposit I. M. Moldovan mulțămînd în numele capitulului pentru mijlocirea promovărilor.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În ședința de Lună a dietei s'a pertractat și primit budgetul provisoriu pe lunile Ianuarie—April 1897. Opoziționalul Komjathy a vorbit în contra proiectului de indemnity, a acusat guvernul, că la alegeri a întreprins un adevărat război de esterminare în contra principiilor de independență. Guvernului l-a succes, ca cu bani străini, cu armată străină să-și adune o atare majoritate disciplinată, ca și care nu a stat la spațele nică unui guvern. Parlamentul acesta nu a emanat din voința poporului și pentru aceea nu are auctoritate. Cei alaiți oratori ai partidelor opoziționale privind votarea provisorului ca cestiune de încredere față de guveru, au respins proiectul; majoritatea guvernamentală înse l-a primit.

Br. Bánffy se arată mulțămitor față de corifeii liberali; pe fostul ministru Wekerle l-a numit president al judecătoriei administrative, era pe bătrânul Jokai, neputendu-l esopera mandat de deputat dietal, l-a făcut membru pe viață în casa magnaților.

Ministrul de interne a aprobat oprirea conferenței române, care a fost convocată la timpul său pe 15 Maiu 1896.

În ședința de Mercuri s'a prezentat proiectul de răspuns la discursul tronului. Apponyi a prezentat alt răspuns în numele partidului său. În proiectul apponyist e rugat monarhul, să dimită pe actualii consilieri, cari prin corupțiuni au comis la alegeri atentat asupra constituției și s'au făcut nevrednici de încrederea regelui. Pentru ca să nu se mai repețescă abusurile, Apponyistii cer, ca legea electorală să se reformeze fără amănare.

Joi s'a pertractat proiectul de lege despre recrutarea din anul 1897. E de însemnat, că din partidul național nu a vorbit nimeni la pertractare. E vorbă, că Apponyistii se vor pune în pasivitate, a nume nevorbind și nevorbind la proiectele de legi, ce le va presenta guvernul. Motivul pasivității e corupția, ce s'a dovedit la alegeri.

La interpelarea de mai înainte a lui Polonyi cu privire la politica esternă răspundend Bánffy a zis, că în politica orientală nu s'a întimplat nică o schimbare mai de moment, era față cu cele publicate de „Hamb. Nachrichten“ întregă opiniunea publică din Germania arată, că imperiul german este un aliat, în care te poți încrede, și care ține fidel la tractate. — Polonyi nu a fost mulțămînt cu răspunsul. El a zis, că dacă Germania a închiat alianță secretă cu altă putere în trecut, cine scie, că dacă îi vor aduce ast fel cu sine interesele, nu o va face acăsta și în viitor?

La interpeleția lui Kossuth a declarat br. Bánffy, că a abzis convenția vamală și comercială cu Austria.

Austria.

Parlamentul din Viena s'a ocupat în săptămăna acăsta de urcarea contribuțiunii prescise pentru afacerile de bursă, pe când la noi în Ungaria, unde

domnesce capitalismul liberal, câștigurile de la bursă nu cad sub nică o contribuție. Jidano-liberalii în urcarea contribuțiunii amintite vîd un atentat în contra spiritului de întreprindere, în realitate înse darea pe afacerile de bursă este îndreptătită, căci, — pe cum a observat ministrul de finanțe Bilinski, — dacă toți ramii de industrie cad sub contribuție, pentru ce să se bucure de privilegiul bursa? Fiind, că de present raporturile de la bursă nu sînt destul de consolidate, ministrul de finanțe cere, ca parlamentul să-l autorizeze a amăna esecutarea acestei legi, până când va afla timp mai oportun.

România.

Noul cabinet s'a constituit sub presidența distinsului bărbat de stat și academician P. S. Aurelian. Noii ministri sînt bărbai de cultură înaltă, și mai toți sînt oratori distinși. Ce privesc singuraticile resorturi, ministru al domeniilor e P. S. Aurelian, al afacerilor interne e V. Lascar, al afacerilor esterne și interim de război e C. I. Stoicescu, al lucrărilor publice e E. M. Porumbariu, ministrul cultelor și instrucțiunii publice e profesorul Mărzescu, de finanțe G. C. Cantacuzeno, era de justiție St. Șendrea.

Vineri s'a prezentat noul cabinet în cameră și în senat, uude dl Aurelian și-a exprimat încrederea, că va fi spriginat de reprezentanții partidului național-liberal spre a realiza programul acestui partid, și spre satisfacerea generală se vor pute rezolva cestiunile de la ordinea zilei, cari cer o soluțiune pacnică și cât mai neîntărziață.

În cameră cabinetul a fost salutat de cătră Pherekyde, era în senat de cătră Dim. Sturdza.

Procesul Ghenadie probabil va fi revădut, mitropolitul va fi rehabilitat, și apoi imediat își va da dimisiunea și se va retrage ca arhieru la vre o mănăstire.

Se vorbesce, că Aurelian ar fi câștigat și pe Fleva pentru sine.

Ministrul de esterne a declarat în cameră și în senat, că sultanul a conces Românilor din Macedonia, să-și alegă mitropolit, pe care sultanul l-a întărit. Primul mitropolit român al Macedonienilor se numesce Antim.

De la dl Aurelian ca de la economist de renume se așteptă, să amelioreze și starea de compătimit, în care se află țărănimea din regatul român.

Franța.

Presidentul Faure la primăvară va întorče țarului visita în Petersburg. Franța așteptă spriginul Rusiei în Egipt față de Anglia.

Creștinii democrați au ținut un congres în Lyon, care a fost bine cercetat. Între rezoluțiunile primite de congres se află și următoarele: Statul să rămână pe lângă drepturile și datorințele, ce i-le dă Evangelia; să redea familiei drepturile confiscate, spre care scop sînt de a se restabili legile în spirit creștinesc; să se contenescă de la ori ce usură și să contenescă și pe alții; instrucțiunea publică

nică când și în nimica să nu se aducă în contradicție cu principiile evanghelice. Congresul poftesce, ca ablegații catolici să purcedă solidar. În cestiunile sociale, economice și politice congresul adoptă inviațiunile cuprinse în enciclica Papei Leo XIII despre cestiunea lucrătorilor. Congresul crede, că speculele Jidovilor așa se vor pute infrina, dacă se vor restringe drepturile politice ale Jidovilor.

Spania.

Se anunță, că generalul Figuera a dobândit o învingere strălucită asupra insurgenților din provincia Havana ucidând vre o 60 dintre ei. Asemenea învingeri a mai câștigat de curând și airia armata spaniolă.

De o dată cu falna îmbucurătoare despre estermnarea insurgenților a sosit și anunțul, că Cleveland presidentul Statelor Unite va începe intervenția diplomatică în cestia Cubei. El dă a înțelege, că dacă intervenirea în interesul autonomiei pentru Cuba ar rămâne fără efect, atuncia Statele Unite vor recurge și la alte măsuri. Anunțul lui Cleveland a produs în Madrid mare iritație. Foile scriu, că amestecul Statelor Unite în cestia Cubei este umilitor pentru Spania, și-l consideră de o provocare nu numai a Spaniei, ci a Europei întregi. Consiliul de ministri a și deliberat asupra atitudinii de observat față cu Statele Unite din America de Nord în cestia Cubei.

Presa engleză dă Spaniei a înțelege, să-și compună afacerile în Cuba, cum va pute, căci la spriginul Europei în zădar ar conta la casul, dacă vor pași la mijloc Statele Unite.

Turcia.

Turcii tineri, pe lângă toate persecuțiunile, la cari sînt espuși din partea guvernului, fac propagandă și câștigă aderenți numeroși și în armată. Ei voesc a face din Turcia un stat constituțional după modelul celor europene. Se vede, că nu cunosc miseriile constituționale.

Pentru regularea finanțelor sultanul recomandă oficialilor cruțare și sub diverși titluri dispune a li-se rețină câte o parte bună din salariul în casa statului.

Ambasadorii străini au întrebat guvernul turcesc, că pentru ce a înlocuit cu Nazim pe Kostaki-effendi, care era designat de a fi membru al comisiunii judiciare din Creta?

Comitetul macedonean își continuă agitația spre a obține autonomie pentru Macedonia.

Corespondințe.

De lângă Sătmăr 15/27 Noemvrie 1896.

Onorată Redacțiune!

Noul vicar din Carăi mari respective arhidiaconul părților sătmărene și sělăgene și protopopul și parochul Carăilor Dr Felician Bran Duminecă în 22 Noemvrie n. a fost introdus în noul său oficiu.

Despre această sərbătore frumósă voesc, să vă raportez.

Escelența Sa Preabunul Episcop al Orădiș mari Mihail Pavel de vicar respective arhidiacon al părților sătmărene și sělăgene

și de protopop al tractului Carăilor, pe cum și de paroch în Carăi mari a aflat de bine a numi pe dintinsul și eruditul preot Dr Felician Bran.

Duminecă în 22 a. c. la 9 ore s'a început sərbătore de introducere în biserică română gr. cat. din Carăi. Biserica era îndesuită de publicul inteligent, ales din Carăi, chiar și de alte confesiuni. Așa am vădut în biserică pe protonotarul comitatens, pe procurorul suprem comitatens, pe protomedicul comitatens, pe presidentul scaunului orfanal și alți oficiali de frunte din Carăi, pe cum protojudele cercual, căpitanul orașului, preoții rom. cat. și profesorii de la gimnasiul rom. cat. din Carăi și pe cei alalți preoți ai diferitelor confesiuni, raportorii ziarelor „Nagy-Károly” și „Szatmármegyei Közlöny” și mulți alții.

Introducerea s'a început prin cuvîntarea Reverendissimului D. canonic G. Juhász ca delegat al Escelenței Sale Episcopului diecesan. După aceea R. S. Ignatiu Sabău capelanul Carăilor a cetit actele de numire. În puterea primului act de numire pe preotul, actuarul episcopesc, profesorul de religie, de limba și literatura română de la gimnasiul din Oradea mare, vicenotarul consistorial și viceprotopopul onorar Dr Felician Bran pentru meritele câștigate pe terenul sciințelor și pe cel al guvernării diecesane, pe cum și pentru zelul, purtarea morală esemplară și punctualitatea lui îl numesc vicar respective archidiacon al părților sătmărene și sělăgene. În puterea actului al 2-lea Escelența Sa Episcopul îl numesc protopop al tractului Carăilor mari, ér prin al 3-lea document e numit paroch al Carăilor. și prin al 4-lea Escelența Sa P. S. D. Episcop toate acestea le aduce spre acomodare la cunoștința clerului și poporului din acel vicariat respective archidiaconat.

După cetirea acestor documente Rsmul D. canonic G. Juhász a rostit. o prea frumoasă cuvîntare de introducere în care a prezentat clerului ei celor adunați pe Magnificul Domn Dr. Felician Bran, care de și tiner încă, multe și frumoase merite și-a câștigat, pentru cari Escelența Sa îl răsplătesce în cânta, ér apoi întru semnificarea puterii și misiunii lui preoțesce îi predă actele de numire, cheile bisericii și Evangelia dorindu-i Rsmului Dr. Bran, ca să fie adevăratul apostol al iubirii, să se împărtășie întunerecul, unde va umbra, îi dorește apoi ajutor de la Dumnezeu, ér în necasurile sale să-i servescă de mângăere viața și chemarea sa preoțescă. La sfârșit pe credincioșii gr. cat. români din Carăi i-a felicitat la acest preot atât de înzestrat cu cunoștințele frumoase și folositoare, și i-a rugat, să-l iubească și să fie cu încredere cătră el.

După acesta Rsmul D. Dr Felician Bran s'a urcat pe amvon și prin o prea frumoasă cuvîntare a ocupat oficiul său. În această cuvîntare între altele a zis, că se va nisui, ca drepturile înstrăimate să le recâștige, cele avute să le țină.

S'a început apoi Sfînta Liturgie, la care au concelebrat M. O. Gavril Lazar de Purcăr protopopul Sănislăului, Mihai Murășan preotul Răsghiș, I. Puzcanici preotul gr. cat. rusesc din Carăi, George Șuta preotul Moștinului, Ioan Ajaki preot în Domăhida, Vasile Leșan preotul Săni-Miclăușului, Dionisiu Bran preot în Ardușad, Antoniu Băliban preot în Acăș și Ign. Sabău capelan

în Carăi, fiind de față încă mulți alți preoți.

Sub decursul sfîntei Liturgii cântările le-a executat foarte frumos corul tinerimii române din Carăi, care durere înse alt ceva nu scie românește de cât cântările, neînțelegînd nici din acelea, că ce cântă!!

La sfârșitul sfîntei Liturgii bravul protopop din Sănislău a ținut un frumos cuvînt de salutare noului lor șef Rsmului Dr. Felician Bran.

La 1 oră după mészazi s'a dat din partea credincioșilor gr. cat. din Carăi un prânz în onóra noului lor vicar, dovadă și acésta pe lângă grandioasa primire, ce i-a făcut, că sînt foarte mulțămiiți cu Rsmul Dr F. Bran. La acest prânz au luat parte 110 persoane, cei mai de frunte din aceia, cari au fost de față la introducere. Primul toast l-a rostit bėtrănul venerabil Magnificul D. canonic G. Juhász pentru Pontificele Roman și Monarchul; al doilea l-a rostit Magnificul D. Dr Felician Bran pentru Escelențele Lor Mitropolitul și Episcopul diecesan și pentru canonicul Juhász. Frumos a grăit și protopopul Lazar de Purcăr pentru vicarul cel nou. Au vorbit apoi protonotarul comitatens Ilosvai A. pentru Dr Bran și alții.

S'au rostit încă două toaste nenorocite de cătră doi preoți români; pe aceștia înse imi e rușine, să-i numesc, căci doră nici nu s'ar căde, să-i pomenească aci, vorbind ei numai unguresce, și zicînd unul dintre ei, că cel mai mare hazafi e maga az Úr Isten, și altele de acestea. Vai de ei!!

De la Crasna.

Convocare. 1)

Reuniunea învėtătorilor gr. cat. din comitatul Coșocnei își va țină adunarea generală în comuna Aghireș la 31 Decembre a. c. st. n., la care sînt cu totă onóra invitați atât onorații membri, cât și toți binevoitorii culturii poporului nostru român.

Programa:

1. Cuvînt de deschidere al președintelui.
2. Cetirea raportului comitetului despre activitatea sa.
3. Alegerea alor 2 comisii de 3 membri, una pentru censurarea raportului comitetului, alta pentru censurarea socotelor cassarului, pentru statorirea bugetului anului venitor și pentru încasarea taxelor de la membri.
4. Prelegerea practică din Fizică despre „Negură, nori, plöe și neaună” predată de Demetriu V. Zah inv. în Nireș.
5. Propunerii diverse.
6. Cetirea unei disertații despre „Educațiunea fizică, intelectuală și morală a pruncilor până la etatea de 6 ani pliniți”.
7. Statorirea locului pentru adunarea generală viitoare.
8. Esmiterea unei comisii de 3 membri pentru verificarea procesului verbal.
9. Alegerea avocatului reuniunii.
10. Cuvînt de închidere.

Cluș în 3 Dec. 1896 st. n.

Iacob Murășan
președinte

Demetriu V. Zah
secretar prim.

Noutăți.

Constituirea Societății acad. „România Jună” din Viena: Pres. cand. ing. Corn. Mesaroș, v.-pres. drd med. Al. Crăciunescu, secr. I. med. Tit Perța, secr. II. forest. Aur. Turcan, cassar med. Mariu Sturza, contr. fil. Carol Conya, bibl. arch. Cesar. Popovici, econom med. Iul. Mălinaș. Adresa: IX/2 Lazarethgasse 26.

1) Cele alalte foi române sînt rugate cu toș respectul a publica acest convocător.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Jertfa creștinilor.

Comentar al Liturgiilor bisericii grecești.

(Continuare.)

1. Deja despre jertfele cele prefigurative ale L. V. se amintesc de nenumărate ori, că efectul lor central nu e numai despăcătuirea ori ștergerea murdăriei păcatului, nu e numai ștergerea vinei și pedepsa păcatului, ci că efectul acela are și o parte pozitivă, restaurarea bunei plăceri a lui Dumnezeu, sfințirea. Cu toate acestea în L. V. efectul acesta central al jertfelor ni-se prezintă în rîndul cel dintâiu ca o acoperire, ca o ștergere a păcatului, așa dară ca o *espiare* a lui.

Graiul L. N. în lucrul acesta se alipesc strîns de cel al L. V. În L. N. ca efectul cel dintâiu și cel mai important al sîngelui, ce l-a vîrsat Christos, al morții lui de jertfă ni-se înfățișează *espiarea* păcatului. „Că acesta e sîngele meu al legii celei noue, carele se varsă pentru mulți *întru iertarea păcatelor*“ (Mt. 26, 29). Asemenea caracterizează și Apostolii efectul jertfei lui Christos ca „*curățire de păcatele noastre*, și nu numai de ale noastre, ci și de ale *a totă lumea*“ (I Io. 2, 2; v. și 4, 10; Evr. 1, 3; 2, 17; 9, 14), ca „*iertare a păcatelor*“ (Ef. 1, 7; Col. 1, 14; 2, 13), ca „*respirarea păcatului*“ (Evr. 9, 26).

Isus Christos a pătimit și a murit deci, pentru ca să satisfacă pentru *păcatele a totă lumea*, — cum are să se înțeleagă acesta mai de aproape? Cel ce e încărcat cu păcate, acela nu e numai pătător cu vină, ci a căzut și sub pedepsă. În ori care păcat are adecă să se deosebescă vina și pedepsa. Acestea amîndouă sînt nise rele, cari apasă pe omul cel păcătos și-l despart de Dumnezeu; omul cel încărcat cu vină și vrednic de pedepsă stă depărtat și înstrăinat de Dumnezeu (Col. 1, 21: „cari erați ore când înstrăinați și vrășmași cu mintea întru lucruri rele.“), și pe el zace ca o povară grea neplăcerea și mânia lui Dumnezeu. Dacă povara acesta rea, vina și pedepsa, are să se iea de pe om, dacă păcatul are să se stirpescă cu desevărsire, atunci are mai întîiu să se prestea dreptății lui Dumnezeu o satisfacție corîndătoare. În ce constă deci satisfacția pentru vină și pedepsă? Și ore întru cât se pôte zice, că a prestat-o Christos prin jertfa patimii și morții sale?

a) Omul prin aceea, că păcătuiesc, ofensază pe Dumnezeu, adecă vătămă drepturile lui, face lui Dumnezeu nedreptate prin denegarea onorării și supunerii datorite, necinstesc maiestatea cea preînaltă a lui Dumnezeu, desprețuesc bunătatea cea nemărginită a lui Dumnezeu. Prin acestea omul se prăpăstuesc în starea vinei, se face adecă obiect al dis plăcerii și indignării dumnezeesci, — vrășmaș al lui Dumnezeu (Rom. 5, 10: „De vreme ce fiind noi *vrășmași* scl.“). Cum are deci și pôte să se ștergă vina acesta? Cum se pôte, ca să se repareze nedreptatea, ce s'a făcut prin violarea venerațiunii, respectului și iubirii datorite lui Dumnezeu, — și prin repararea aceea să se delătore dis plăcerea lui Dumnezeu? Spre acest scop se pretinde o prestațiune, adecă o lucrare ori o suferire, care să prestea maiestateii dumnezeesci celei vătămăte în tocmăi atîta ori încă și mai multă cinstire, câtă necinstire i-s'a făcut prin păcat; se pretinde o lucrare ori o suferire, care să placă maiestateii dumnezeesci celei vătămăte în tocmăi așa ori încă și mai mult, de cum i-a dis plăcut păcatul. Satisfacția pôte deci să impace pe om din nou cu Dumnezeu cel vătămăte, pôte adecă să facă, ca Dumnezeu să inceteze a nutri mânia asupra noastră și să fie gata a ne ierta vina. Satisfacția pentru vină e deci manifestare de onore ori mai bine compensarea onorii. Lucrarea bună ori suferirea de bună voe va corîndă prin urmare cu atîta mai bine scopului de a satisface, cu cât ea este mai potrivită spre a onora și preamări pe Dumnezeu. Êr acesta se adevăresc în măsura cea mai mare în jertfă. Dôr jertfa e actul cel mai eminent al religiunii. Din acestea se vede apoi limpede, că jertfa cea sîngerósă a lui Christos cât de potrivită a fost spre a efteptui *espiarea* a totă vina păcatului.

Prin aceea, că din iubire și ascultare față de Tatăl pentru noi a beut pîharul patimei celei amare și a gustat mórtea cea mai chinuitoare, Christos a oferit lui Dumnezeu un lucru cu mult mai mare și mai prețios de cum a fost de lipsă, pentru ca să apese în cumpenă cât tóte ofensele, cari i-le-a făcut și i-le mai face

némul omenesc cel păcătos. De aceea în jertfa de satisfacție cea nemărginit de prețiosă, ce a adus-o Christos pe cruce, Dumnezeu află mai multă bucurie și bună plăcere, de câtă e durerea și dis plăcerea, ce o simte el din cauza păcatelor tuturor ómenilor. Isus a fost „*ascultătoriu*“ Tatălui „*până la mórte, era mórtea crucii*“ (Fil. 2, 8). Ascultarea acesta deplină a compensat neascultarea ómenimii celei păcătóse. Cum s'ar fi și putut, ca onorea ceea ce s'a detras lui Dumnezeu prin păcat, să se repareze și să se recompenseze mai bine, de cum s'a făcut acesta în jertfa de pe cruce? Dôră nemărginit de mare e onorarea și adorarea aceea, carea s'a dat Dumnezeului celui trei-unul prin jertfirea de sine cea sîngerósă a Mântuitorului. În lumina cea mai splendidă a strălucit pe muntele căpătinei maiestatea și sfințenia cea inviolabilă a lui Dumnezeu, când spre recunoscerea și împăcarea ei s'a jertfit, s'a strivit și descompus ómenirea cea negrăit de desevărsită a lui Christos. Prin aceea, că a dat de bună voe viața sa cea prețiosă spre mórtea crucii, Dumnezeu-Omul a onorat și a glorificat pe cel Preînalt, pentru ca să ștergă nedreptatea și desprețuirea aceea nemăsurată, cu care ómenii au ofensat și ofensază încă și acum maiestatea lui Dumnezeu.

b) De vină e legată în chip nedespărțit pedepsa. Unde și până când există vina, ea e vrednică de pedepsă. Ómenii cei încărcăți cu vină sînt adecă „*fiii mâniei*“ (Ef. 2, 3), ei au căzut pradă dreptății dumnezeesci, — sînt deci o-îndiți, ca pentru păcatul, ce l-au făptuit, să fie pedepsiți, adecă să fie smeriți și chinuiți. Pedepsa asta are sau să se suferă, sau se pôte dobîndi iertarea ei éráși prin satisfacție. Satisfacția pôte adecă să suplinească pedepsa, ce ar fi, să se rabde, pôte să ștergă pedepsa aceea. Drept satisfacție pentru pedepsă se pretinde o prestațiune de bună voe, carea să apese în cumpenă cel puțin atîta, cât apasă pedepsa. Spre acest scop se potrivesc mai ales fapte bune, întru cât ele sînt moleste și osteniciose. Suferirea de bună voe a vre unui lucru molest și dureros e adecă de așa, cât el pôte să egaleze și să suplinească chinul și smerirea, ce în chip firesc se cuprinde în fiesce care pedepsă. Întru cât deci în jertfă darul se strivesc și se nimicesc, într'însa iese la ivelă și caracterul satisfacției pentru pedepsă, și ast fel jertfa e fôrte potrivită spre a înlocui pedepsa și spre a dobîndi iertarea ei.

Dacă vom avé acestea înaintea ochilor, atunci vom pricepe limpede, că pedepsele acelea, cari zac pe ómenime în urma păcatelor, nu se pot egala și șterge prin nimica în chip mai desevărsit ca prin jertfa aceea de satisfacție, carea a adus-o Christos pe cruce. Ce ar și puté să fie mai plin de chin și de smerire de cât mórtea suferită pe cruce între doi tîlhari? Mântuitorul, cel ce e însă-și nevinováția și sfințenia, se adăncesc acolo într'o mare, într'o prăpastie de durere și de ocară. Marea cea mai amară a durerilor turbă în jurul lui. Trupul lui cel preacurat e o singură rană de la creștet până la tîlpî. Plin de sînge, zdrobit și strivit atîrnă el pe lemnul crucii ca jertfă de junghiare. Așa a suferit el pedepsa aceea, carea am meritat-o noi și noué ne-ar fi trebuit, să o suferim. Christos a prestat deci prin jertfa sa de pe cruce satisfacție pentru noi. Satisfacția asta a delăturat dis plăcerea lui Dumnezeu, adecă a șters tótă vina păcatului, și a îndestulit pretensiunea dreptății dumnezeesci, adecă ne-a scăpat de tótă pedepsa păcatului. Mórtea de jertfă a lui Christos a împăcat cu noi din nou pe Dumnezeu cel vătămăte prin păcat, adecă a efteptuit, ca noi să încetăm a mai fi obiectul dis plăcerii și mâniei lui Dumnezeu, și ca Dumnezeu diu parte-și să fie gata a ne ierta vina și pedepsa. Așa „*avem rîscumpărare prin sîngele lui* (Christos) și iertare de păcate“ (Ef. 1, 7). Așa „*ne-a iubit pe noi și cu sîngele seú ne-a spîlat de păcatele noastre*“ (Apoc. 1, 5). Asta s'a sevărșit așa, că el s'a făcut „*pacea noastră*“ „*cu Dumnezeu prin cruce, omorînd vrajba întru sine*“ (Ef. 2, 14 urr.). Ba „*fiind noi vrășmași ne-am împăcat cu Dumnezeu prin mórtea Fiului lui*“ (Rom. 5, 10). „*Că întru el bine a voit, să locnescă tótă plinirea, și printr'însul să impace tóte cu sine, făcînd pace prin sîngele crucii lui, printr'însul ori cele de pe pămînt, ori cele din ceruri*“ (Col. 1, 20).

Ast fel ni-se înfățișază jertfa lui Christos în tóte privințele și în înțelesul cel mai adevărat al cuvîntului ca rîscumpărarea cea mult așteptată și dorită (Luc. 1, 74; 24, 21: „*Êră noi speram, că acela este, cel ce va să rîscumpere, λυτρωσθαι, pe Israil*“). Când Isus Christos a intrat în lume, ángerii pe plaiurile Vitilemului au cântat zicînd: „*Mărire lui Dumnezeu întru cei de sus,*

și pe pământ pace" (L. 2, 14). Acestea s'au împlinit pe cruce. Pe cruce s'a reparat mărirea lui Dumnezeu cea turburată prin păcatele oamenilor și s'a solvit prețul de răscumpărare. Că pe noi, „cari cu frica morții în totă viața eram supuși robiei" (Evr. 2,

15), Christos cu acest preț „ne-a răscumpărat din blăstămul legii" (Gal. 3, 13) și „ne-a scos pe noi din puterea întunecului" (Col. 1, 13).

(Va urma.)

Ben Hur

sau

Zilele lui Mesia

de Lew. Wallace.

(Continuare.)

Cât de mare înțelepciune a providenței se cuprinde în aceea, că ocupațiunile noastre, ori cât de aspră ori sângeră le-ar fi firea, totuși nu pot să ne păgubescă simțul moral; că însușiri ca dreptatea și blândeța, dacă într-adevăr ne-au cuprins o dată, continuă a trăi în noi asemenea florilor sub zăpadă. Tribunalul scia, să fie inesorabil, căci altminterea nu ar fi fost destoinic de moravurile și obiceiurile chemării sale; el scia, să fie și drept, și a deștepta într'insul simțul față cu nedreptatea, ce s'a făcut ore cui, însemna a-l aduce pe calea de a se îndupleca, să ajute pe cel neîndreptătit la redobândirea dreptului. Personalul năilor, pe cari comandase, după câtă va vreme se obișnuia a-l numi „bunul tribun". Cetitorii nu va aștepta o explicație mai bună a caracterului lui.

Istoria tinărului cuprindea multe trăsături, cari grăiau în favorul lui. Potea că Arriū cunoscuse pe procuratorul Valeriu Grat fără de a se simți îndemnat, să-l iubescă. Potea că a cunoscut și pe tatăl lui Iuda. În decursul rugămintelor sale Iuda îl întrebase de acesta, și Arriū, pe cum am putut observa, nu a răspuns nimica la întrebarea asta.

De astă dată tribunalul era în nedumerire și nu scia, ce să mai zică. Puterea, ce o avea pe nae, era nețermurită. Inima lui, — impresiile, cari le primise, îl sfătuiă, să deprindă grație. Iuda dobândise credința lui. Și tribunalul totuși își zicea, că lucrul nu e grabnic, — ori mai bine, că el totuși e grabnic. El doria adevărat, să ajungă cât se poate de iute la insula Cythera; el se hotărî, să aștepte, potea că mai afla despre Iuda încă și mai mult, voia cel puțin, să se încredințeze despre aceea, că sclavul acesta e într-adevăr fiul lui Hur, și că el e un tinăr de omenie. Sclavii de-a rîndul erau nise subiecte mincinoase.

„Ajunge acum atâta!" zise el cu glas tare. „Acum te du înapoi la locul tău!"

Ben Hur se închină. Încă o dată privi domnului și dispunătorului său în față, dar nu găsi într'însa nimica, din ce ar fi putut scote nutremint pe sama sperării sale. El se întorse încet, apoi mai privi o dată îndărăt și zise:

„De cum va îți vei mai aduce vre o dată a minte de mine, tribune, nu-ți uita, că ți-am cerut veste numai despre ai mei, — despre mamă-mea și soru-mea."

El se depărtă.

Arriū îl urmări cu privirea admirându-l.

„Perpol!" gândia el. „Ce bărbat ar fi acesta pe sama arenei, dacă ar primi instrucția de lipsă! Asta mi-ar fi un alergătoriu! Zeilor! ce braț pe sama spadă ori pe a cestului! — Stăi!" zise cu glas tare.

Ben Hur se opri, și tribunalul păși la el.

„Ce ai face, dacă ai fi liber?"

„Nobilul Arriū își bate joc de mine!" zise Iuda cu buze tremurătoare.

„Pe zei! Eu nu glumesc!"

„Atunci îți răspund bucuros. Înainte de toate mi-ași dedica viața împlinirii datorinței mele. De o cam dată n'ași scii, ce să fac alta. Nu mi-ași afla odihna, până când nu ași vedea pe mamă-mea și pe Tirzah a casă. Fie care zi, fie care oră o ași dedica fericirii lor. Le-ași servi, pe cum un sclav nu ar fi servit vre o dată mai credincios. Ele au perdut mult; înse, pe Dumnezeul părinților mei! eu le-ași dobândi încă și mai mult!"

Romanul nu se așteptase la acest răspuns. El pe un moment șovăi și apoi zise:

„Ești grăbi cătră ambiția ta." Er apoi gândindu-se mai adăuse: „Ce ai face, dacă mamă-ta și soru-ta ar fi morțe, ori dacă nu s'ar putea da de urma lor?"

Palore de morțe se aședă pe fața lui Ben Hur. El privi a față preste mare. Se vedea, că el se luptă împotriva unei emoțiuni puternice. După ce se făcu stăpân preste ea, se întorse cătră tribun.

„Ce chemare mi-ași alege?"

„Da!"

„Îți voi spune adevărul, tribune. Tocmai în noaptea, ce a premers acelei zile grozave, despre care ți-am grăit, primisei concesiunea de a mă face ostaș. Acesta o voi și acuma; și fiind că în întreaga lume există o singură școală a războiului, eu m'ași duce, să învăț într'însa."

„În palestră?"

„Ba nu, ei în o tabără romană."

„Înse mai întâi ar trebui să înveți a folosi armele!"

Un stăpân nici o dată nu lucră cu minte, dacă dă sclavului său sfaturi. Abia exprimase Arriū cuvintele din urmă, și el își și vedea greșela și în aceeași clipă se făcu aspru, și purtarea lui se făcu rece.

„Acuma mergi," zise el, „și nu-ți forma sperări din cele ce am grăit între noi. Se pote, că eu îți fac din tine numai haz, ori," și el se uită îngândurat în latură, — „ori dacă vei, să nutrești vre o sperare, atunci alege între gloria de gladiator și între serviciul de ostaș. Spre cea dintâi te va putea ajuta grația împăratului, — în cel din urmă nu ai prospecte de a fi răsplătit. Tu nu ești Roman. Mergi!"

Ben Hur numai de cât se afla érași la vîslă. Dacă inima îi este ușoră omului, atunci tot de una îi e ușoră și datorința. Manuarea vîslei nu i-se mai păru lui Iuda așa de îngrozitoare. O sperare s'a aședat pe el — asemenea unei păsăruici cântătoare. El nu putea să vadă pe acest ôspe drăgălaș și abia îi aușia cântarea, dar scia, că e aci. Simțirea i-o spunea acesta. Admoniția tribunalului: „Pote că eu îți fac din tine numai haz!" el o alunga de la sine, de câte ori își aducea minte de ea. Că omul acesta puternic l-a chemat la sine și s'a interesat de istoria vieții lui, acesta era pânca, cu care se sătura flămîndul lui spirit. Lumina de-asupra băncii sale de vîslării se făcu acum

curată și limpede, — promisia îi lucia dintr'însa, și el se ruga:

„O, Dumnezeule! Eu sînt un adevărat și credincios fiu al poporului lui Israil, al poporului, pe care tu l-ai iubit așa de mult! Fii îmi sprigin și-mi ajută! De asta te rog!"

IV.

O rază de sperare.

Cele o sută de galere se adunară în sinul de la Antemona de la țermul răsăritean al insulei Cythera. Aci tribunalul petrecu o zi făcînd revista năilor. Apoi vîslă la Naxos, cea mai mare dintre Cielade, carea se află cam la mijloc între țermii Greciei și ai Asiei și e asemenea unei stînci uriașe aședate în mijlocul drumului. Din acest punct putea tribunalul să țină calea tuturor năilor, celor ce treceau, și de o dată avea puțința de a lua la gônă pe piraiți, ori se arătau ei în Marea Egeă, ori a față în Marea Mediterană.

Până ce flota înainta în rînd frumos de-a lungul țermului muntos al insulei, se anunță o galeră, ce venia de cătră miazănoapte. Arriū grăbi înaintea ei. Era o nae de transport și venia de-a dreptul din Bizanț. Din rostul comandantului ei înțelese tribunalul amănuntele, cari trebuia la totă înțiplarea să le scie.

Piraiții toți veniseră de la țermii mai depărtați ai Mării Negre. Era reprezentat până și Tanais de la revărsarea rîului, despre care se zicea, că nutrește cu apa sa lacul Meotis. În cea mai mare taină își făcuseră ei pregătirile. Numai când apărură în Bosforul Traciei și cufundară flota, ce anghira acolo, numai atunci le-au dat omenii de veste. De acolo începînd și până la Hellespont le cădu în mîni tot, ce plutia pe mare. Flota lor consta din șese zeci de galere bine înarmate, cu câte trei rînduri de vîslași și numai puțină numai cu câte două rînduri. Un Grec era comandant, și cărmacii, cari cunoscău bine toate apele răsăritene, erau asemenea Greci. Prada, ce o făcuseră, era enormă. Spațiu, ce o răspândia, nu se estindea numai la mare: cetățile își închideau noaptea porțile, și locuitorii puneau străji pe ziduri. Comerțul mai că încetase.

Unde erau acum piraiții?

La întrebarea asta atât de importantă pentru Arriū a primit el următorul răspuns: După atacarea și jefuirea Efestiei de pe insula Lemnos inimicul și-a îndreptat cursul cruciș prin grupa insulelor Tesaliei și a dispărut în golfurile dintre Eubea și Elada.

Ast fel sună raportul.

Ademeniți de rara priveliște de a vedea manevrarea unei flote stătătoare din o sută de năi, locuitorii insulei grăbiră la țermul stîncos și sosiră tocmai în momentul, când avangarda năilor cârni spre miazănoapte și cele alalte o urmară în șir închiat. Ei încă aușiseră despre năvălirea piraiților în apele grecesci și acum priviau în urma vîntrelelor celor albe, până când ele dispărură dinaintea lor între Rheni și Syros. Cei mai cu

minte din ei prinseră inimă și-și exprimau recunoștința sa față cu puternica Roma, care eșecuta tot de una, ceea ce întreprindea cu mâna sa cea tare, și oferia scut și siguranță în schimb pentru contribuțiile, ce le încasa.

Tribunul era foarte îndestulit cu mișcările inimicului. El era acum îndoit datoriu cu recunoștință Fortunei. Ea îi aduse informațiuni grabnice și sigure și ademenise pe inamicul lui în nisele ape, în care nimicirea lor i-se părea mai sigură de cât ori unde aștia. El cunoștea paguba, ce o putea face și numai o singură galera pe mare deschisă, cum e Marea Mediterană, și scia și aceea, cât de greu e a o cerca și ajunge. Înse tocmai împrejurările acestea care îi îngreunau problema, tocmai ele îi potențau în aceeași măsură și gloria, dacă reușia a nimici cu o singură lovitură flota întregă a piratilor.

Dacă cetitorul va binevoi a lua în mână o chartă a Greciei și a Mării Egee, atunci va vedea, cum se întinde insula Eubea de-a lungul țărmului clasic asemenea unei tabii de apărare împotriva Asiei, și cum printre ea și printre continent se întinde un canal cam de o sută și douăzeci de miluri în lungime și una cu alta abia de opt miluri în lărgime. Intrarea de către miază noapte primise odinioară flota lui Xerxe, și acum da adăpost îndrăzneților piratilor de pe Marea Negră. Cetățile de lângă golful pelasg și de lângă cel melic erau bogate, și prada îi momia. După toate acestea Arrii ajunse la convicția, că piratii se vor găsi oare unde din jos de Termopile. Folosindu-se de prilej se hotărî, să le taie calea spre miază noapte și spre miază zi, și a nume în dată, fără de a mai pierde nici măcar timp de o oră. Până și pomele, vinurile și femeile vestite de pe insula Naxos trebuia să le părăsescă. Fără popas și în linie dreaptă vădu înălțându-se la marginea orizontului muntele Ocha, și pilotul anunță țărmul Eubeei.

La un signal se opri flota întregă. Arrii o împărți acum în două despărțeminte de câte cincisprezece galere. Pe unul îl trimise de-a dreptul în canal, pe când cel alalt primi porunca, să vâsleze în latura apusană a insulei cea îndreptată spre mare. De acolo el avea să înainteze cu înțelea cea mai mare, ce era cu puțință, ca să ajungă la intrarea de către miază noapte și de acolo să cerce a se întâlni în canal cu cel alalt despărțemint.

Adevărat, că acum nici unul din cele două despărțeminte nu se putea măsura cu numărul cu flota piratilor; dar în schimb pentru desavantajul acesta dispunea fiece care de diferite avantajuri. Între avantajurile acestea nu era cel mai mic disciplina aceea severă, carea unei adunături de piratilor, fie ei ori cât de viteji, nu-i era cu puțință, să o observe. A fără de acest avantaj mai cumpănise tribunul cel cu minte încă și aceea, că de cum va săr întâmpla, ca un despărțemint să fie bătut, atunci cel alalt ușor va putea să învingă pe inamic, după ce ei în urma învingerii se vor fi împărțiat prin golf.

Întreaceea Ben Hur își împlinia serviciul la vâslă schimbându-se după obiceiul tot la șase ore. Odihna din golful de la Antemona îl întârise din nou așa, că vâslatul

nu-i făcea greutate, și hortatorul de pe ridicătură nu avea nici o cauză de a-l dojeni.

Preste tot omenii nu așteptă în de ajuns liniștea aceea a sufletului, ce isvorește din cunoștința locului, în care petrece oarecine, și în care se duce. Simțul de a fi rătăcit e deja un simț chinător; încă și mai rău e simțul, ce-l cuprinde pe om, când înaintează orbiș spre ținte necunoscute. Îndatinarea tocise la Ben Hur acest simț, dar numai până la un grad anumit. El manuând vâslă oră după oră și une ori ziua și noaptea neincetat, totuși era cuprins în totă vremea aceea de conștiința, că galera face căi de miluri, și nici o dată nu-l părăsise dorința de a scia, unde petrece și în cătrău se duce. Și acum sentimentul acesta îl întâria și-l întriripa sperarea la o viață nouă, carea se sălășluise în peptul lui, de când grăise cu el tribunul. Cu cât e mai mic și mai îngust locul, în care așteptă oarecine, cu atâta mai simțit și mai puternic e dorul; și așa s'a întâmplat și cu el. Părea că audia fiece care șgomot de pe naea cuprinsă cu înaintarea reșede și asculta la fiece care șgomot, ca și cum ar fi un glas, ce vine, să-i spună oarece. El privia la deal la gratie și printre lumina, din care o părticică așa de mică era a lui, și aștepta, fără ca să scie, ce. Și une ori se surprinse la încercarea abia suprimată de a agrăi pe comandantul de pe ridicătură, un lucru, care pe acest dignitariu l-ar fi pus a bună samă în urmăire mai mare de cât vre o întorsătură fără de veste a băătăiei.

Timpul cel lung al serviciului lui îl învățase, ca prin observarea puținelor raze ale soarelui, cari cădeau de pe coperiș pe padimentul caiutei, să potă determina în general direcția, în care înainta naea. Asta firesce că era cu puțință numai în zile senine, pe cum era ceea ce i-o dăruise tribunului acum Fortunea cea atât de bună față cu el. Esperința asta nu-l părăsise nici atunci, când flota pornise de la Cythera. În credința fermă, că ei călătorește spre vechea țară a Iudeilor, el nu scăpa nici cea mai mică abatere de la curs. Prin el trecu o durere sfâșiatore, când băgă de samă, că acesta fără de veste se îndreptă spre miază noapte. Schimbarea aceea a cursului, pe cum își va aduce a minte cetitorul, s'a întâmplat la insula Naxos. De loc nu putea să-și dea samă, ce va fi fost cauza acestei schimbări; căci nu avem să uităm, că el în tocmă ca și cel alalt selavi nu scia, unde petrece naea, pe cum nici scopul expediției. Postul lui era la vâslă, și acolo îl ținură în chip inesorabil, ori odihna naca anghirând ori brăzda marea. Numai o dată în cei trei ani i-s'a conces, să se suie pe pod, și anume cu prilejul, al cărui martori am fost și noi. El nu scia nimica despre aceea, că în urma năii, spre mișcarea căreia el aplica totă forța sa, venia o flotă mare în rîndul cel mai frumos. Încă și mai puțin scia el scopul, care-l urmăria flota aceea.

(Va urma.)

Bibliografie.

Carte școlastică aprobată. Înaltul Minister r. ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinațiunea sa de la 5 Octobrie 1896. Nr. 45.418 a aprobat cartea „Manual de Stilistică” pentru clasa IV. și V. gimnazială,

preparandii, școala reală, școala superioară de fete ș. a. de Ioan F. Negruii, profesor. Edițiunea II. revădită și îndreptată după planul ministerial. Blaș 1896. Prețul unui exemplar broșurat e 1 fl. 30 cr.

Stilistica practică sau regule și exemple pentru tot felul de epistole, cereri, acte și documente, cari vin mai des înainte în viața de toate zilele. Blaș 1896. Prețul unui exemplar broșurat e 30 cr.

Se pot procura de la Tipografia seminariilor din Blaș și de la autor. Librarilor li-se dau 20% rabat.

A apărut: Preotul din Wakefield, narațiune de Oliver Goldsmith, tradusă din limba engleză de Dr. P. T. — Prețul 60 cr., cu porto postal 70 cr.

Raportul societății „România Jună” din Viena pe 1896.

Calendarul „Lumei ilustrate” cuprinde calendarul sărbătorilor ortodoxe, catolice, protestante și israelite, multe anunțuri și ilustrațiuni frumoase, p. es. Sinaia, portretele regelui, reginei și principilor României, ale M. LL. Francisc Iosif și Elisabeta de Austro-Ungaria, ale tuturor suveranilor din Europa, ale membrilor cabinetului Sturza ale mai multor scriitori români ș. a. Apoi conține vre o câteva lecturi frumoase, anecdote plăcute și varietăți interesante. Costă numai 75 cr. În Blaș se poate cumpăra la dl Aug. Coltor.

A apărut la Tipografia Seminariului în Blaș (Balázsfalva):

Șematismul

Venerabilului Cler al arhidiecezei mitropolitane greco-catolice a Alba Iuliei și Făgărașului pe anul 1896. — 8° 365 pag. — Prețul unui exemplar 1 fl. Exemplare singuratiche spedate X-band 1 fl. 10 cr.

La tipografia seminariilor se mai află de vîndare:

Legile politico-bisericesci din 1894 și 1895

Împreună cu respectivele ordinațiuni ministeriale, traduse, edate și comentate la ordinul Preavenerabilului Consistor mitropolitan de Alba Iulia și Făgăraș. Prețul unui exemplar broșurat e 1 fl. 20 cr. v. a. + pentru porto 10 cr.

Credem, că nu mai e lipsă, ca să atragem atențiunea clerului nostru asupra acestui op. Fără de cartea aceasta nici un preot nu poate, să se acomodeze în deosebitele sale agende, după-ce prin legile politico-bisericesci s'au schimbat toate raporturile de drept privitor la căsătorie. Tocmai de aceea credem, că nu va fi oficiu preotesc, din care să lipsescă această carte, în care se află toate cele, de câte are trebuință preotul în urma situațiunii nouă create prin legile aceste.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare și cu copcii fl. 10.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgieră, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Octoihul cel mic edit. III. Blaș 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a., legat cu calcăi de pânză cu 95 cr. v. a. Legat împreună cu Pentecostarul costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Istoria universală bisericescă de Dr. A. Grama. Blaș 1881 broș. 3 fl.

Editor și redactor răspundător:

Dr. Victor Szmigelski.